

Relačný model a úvod do SQL

Ján Mazák

FMFI UK Bratislava

Relačný model

Databáza pozostáva z tabuliek (**relácií**).

Stĺpce — **atribúty**; každý má doménu (množinu povolených hodnôt, čiže dátový typ prípadne zúžený dodatočnými obmedzeniami). Určené pomenovaním alebo pozíciou.

Riadky — **záznamy** (records, rows, tuples, n-tice).

Relačný model

```
CREATE TABLE employees (  
    id INTEGER PRIMARY KEY,  
    lastName TEXT NOT NULL,  
    firstName VARCHAR(255),  
    age INTEGER CHECK (age >= 18)  
);
```

Relačný model

Reláciu možno vnímať ako predikát alebo ako (multi)množinu záznamov.

V bežných DBMS sa relácia chápe ako multimnožina:

- ▶ na poradí riadkov nezáleží;
- ▶ riadky v tabuľke sa môžu opakovať.

Odstránenie duplikátnych záznamov z výsledku dotazu:

```
SELECT DISTINCT x, y FROM ...
```

NULL

- ▶ Špeciálna hodnota **NULL** zodpovedá neznámej hodnote.
- ▶ Trojhodnotová logika, napr. `NULL OR FALSE` je `NULL`.
- ▶ Test, či je hodnota `NULL`: `x IS NULL` / `x IS NOT NULL`
- ▶ Pri vytváraní tabuľky možno `NULL` zakázať. Inak treba starostlivo uvažovať, ako ovplyvní operátory a agregáčné funkcie (napr. priemer hodnôt v stĺpci). Nehádajte, použite dokumentáciu.

Základná štruktúra:

```
SELECT attribute1 AS a1, attribute2 AS a2  
FROM table AS t  
WHERE t.attribute2 > 10  
ORDER BY attribute1, attribute2
```

(Všimnite si, že aliasy a1, a2 nemožno použiť nikde vnútri dotazu. Kľúčové slovo AS je takmer všade nepovinné.)

- ▶ Pri kľúčových slovách jazyka SQL sa nerozlišujú malé a veľké písmená, ale pre dáta uložené v db áno (ak to nezmeníme napr. použitím ILIKE v podmienke za WHERE).
- ▶ Case-sensitivity tabuliek a atribútov závisí od DBMS a operačného systému.
- ▶ Úvodzovky pre stĺpce: "atribút s medzerou v názve"
- ▶ Apostrofy pre konštantné reťazce: 'reťazec'

Bežné konvencie:

- ▶ názvy tabuliek aj atribútov lower case
- ▶ kľúčové slová SQL upper case

Dotazy v SQL

Vo výsledku nemusia byť len pôvodné hodnoty atribútov, ale aj čosi z nich vyrátané (napr. aritmetické výrazy zložené z konštánt, funkcií implementovaných v db a hodnôt atribútov daného riadka).

SELECT

```
    concat(e.firstname,' ',e.lastname) AS ename,  
    0.8 * e.salary AS salaryAfterTax
```

```
    (CASE
```

```
        WHEN e.bonus IS NULL THEN e.salary
```

```
        ELSE e.bonus + e.salary
```

```
    ) AS total_salary,
```

```
FROM emp AS e
```

```
WHERE deptno >= 20 AND lower(e.firstname) = 'John'
```

```
ORDER BY 0.8 * e.salary
```


Join — spojenie záznamov z dvoch tabuliek.

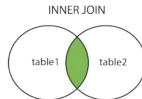
Je to podmnožina karteziánskeho súčinu tabuliek (každý riadok s každým) špecifikovaná dodatočnými podmienkami na prepájanie.

Join — karteziánsky súčin

Name	Deptno	X	Deptno	Dept. name	=	Name	Deptno	Deptno	Dept. name
John	10		10	Accounting		John	10	10	Accounting
Thomas	20		20	PR		John	10	20	PR
Joe	40		30	Development		John	10	30	Development

Join — INNER JOIN

INNER JOIN = JOIN:

Name	Deptno
John	10
Thomas	20
Joe	40

JOIN

Deptno	Dept. name
10	Accounting
20	PR
30	Development

=

Name	Deptno	Deptno	Dept. name
John	10	10	Accounting
John	10	30	Development
Thomas	20	10	Accounting
Thomas	20	20	PR
Thomas	20	30	Development
Joe	40	10	Accounting
Joe	40	20	PR
Joe	40	30	Development

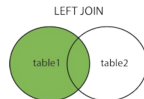
```
SELECT * FROM emp e, dept d
WHERE e.deptno = d.deptno
```

```
SELECT * FROM emp e
      JOIN dept d ON e.deptno = d.deptno
```

```
SELECT * FROM emp e NATURAL JOIN dept d
```

Join — LEFT JOIN

LEFT [OUTER] JOIN:

Name	Deptno
John	10
Thomas	20
Joe	40

LEFT
JOIN

Deptno	Dept. name
10	Accounting
20	PR
30	Development
10	Human res.

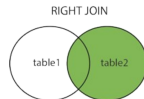
=

Name	Deptno	Deptno	Dept. name
John	10	10	Accounting
John	10	10	Human res.
Thomas	20	20	PR
Joe	40	null	null

```
SELECT *  
FROM emp as e  
      LEFT JOIN dept as d  
      ON e.deptno = d.deptno
```

Join — RIGHT JOIN

RIGHT [OUTER] JOIN:

Deptno	Dept. name	RIGHT JOIN	Name	Deptno	=	Name	Deptno	Deptno	Dept. name
10	Accounting		John	10		John	10	10	Accounting
20	PR		Thomas	20		John	10	10	Human res.
30	Development		Joe	40		Thomas	20	20	PR
10	Human res.					Joe	40	null	null

To isté ako LEFT JOIN, akurát v obrátenom poradí

```
SELECT *  
FROM dept AS d  
      RIGHT JOIN emp AS e ON e.deptno = d.deptno
```

Join — FULL OUTER JOIN

Name	Deptno	X	Deptno	Dept. name	=	Name	Deptno	Deptno	Dept. name
John	10		10	Accounting		John	10	10	Accounting
Joe	40		30	Development		Joe	40	null	null
						null	null	30	Development

```
SELECT *  
FROM emp e FULL JOIN dept d ON e.deptno = d.deptno
```

Negáciu možno vyjadriť pomocou vnoreného dotazu (subquery) a **NOT EXISTS**:

```
/* zamestnanci, ktorí nemajú podriadených */  
SELECT emp.name FROM employee emp  
WHERE NOT EXISTS (  
    SELECT 1 FROM employee emp2  
    WHERE emp2.superior_id = emp.employee_id  
)
```

(Nezáleží na tom, ktoré stĺpce sú vymenované za SELECT vo vnútornom dotaze, pretože EXISTS len testuje, či sa tam nachádza aspoň jeden riadok.)

Samotný operátor EXISTS bez NOT je ekvivalentný joinu.

```
/* zamestnanci, ktorí majú podriadených */  
SELECT DISTINCT emp.name  
FROM employee emp  
WHERE EXISTS (  
    SELECT 1 FROM employee emp2  
    WHERE emp2.superior_id = emp.employee_id  
)
```

```
SELECT DISTINCT emp.name  
FROM employee emp, employee emp2  
WHERE emp2.superior_id = emp.employee_id
```


Všeobecný kvantifikátor

Jazyk SQL nemá prostriedky na priame vyjadrenie všeobecného kvantifikátora. Postupovať možno v duchu

$$\forall x P(x) \quad \Leftrightarrow \quad \neg \exists x \neg P(x).$$

Zamestnanci, ktorí majú vyšší plat ako **všetci** ostatní \Leftrightarrow zamestnanci, ku ktorým neexistuje zamestnanec s vyšším či rovným platom.

```
SELECT e.name
FROM employee e
WHERE NOT EXISTS (SELECT 1
                   FROM employee e2
                   WHERE e2.salary >= e.salary)
```

Množinové operácie

- ▶ EXCEPT — rozdiel množín
- ▶ EXCEPT ALL — rozdiel množín
- ▶ UNION — zjednotenie (bez zachovania duplicity riadkov)
- ▶ UNION ALL — zjednotenie (so zachovaním duplicity riadkov)
- ▶ INTERSECT — prienik
- ▶ INTERSECT ALL — prienik

Množinové operácie

```
SELECT nazov  
FROM kry
```

UNION

```
SELECT nazov  
FROM stromy
```

```
SELECT nazov  
FROM dreviny
```

EXCEPT

```
SELECT nazov  
FROM stromy
```

Zoradenie záznamov

Zoznam zamestnancov usporiadaný od najvyššieho platu po najnižší, pri rovnakom plate abecedne:

```
SELECT name, salary, department  
FROM employee  
ORDER BY salary DESC, name ASC
```

Vnorené dotazy (subqueries)

Okrem operátora EXISTS sa možno pomocou operátora IN (resp. NOT IN) pýtať na prítomnosť v množine.

```
SELECT name
FROM employee e
WHERE e.deptno IN (SELECT deptno
                   FROM department d
                   WHERE d.location = 'New York')
```

IN sa optimalizuje horšie ako join a antijoin (NOT EXISTS), dá sa však v prípade potreby prepísať pomocou iných operátorov.

Vnorené dotazy (subqueries)

Ak je výsledkom vnoreného dotazu tabuľka 1x1, možno ju použiť ako skalár.

```
SELECT name
FROM employee e
WHERE e.deptno = (SELECT deptno
                  FROM department d
                  WHERE d.location = 'New York')
```

Ak by vo vnorenom dotaze vyšlo viac riadkov (alebo žiaden), dôjde k chybe.

(Takýmto chybám treba čo najviac predchádzať, napr. použitím UNIQUE už pri vytváraní tabuľky.)

CREATE TEMPORARY TABLE

Používateľ si vie sám vytvoriť dočasnú tabuľku, ktorá zanikne po odpojení od db alebo na konci transakcie. (Taká tabuľka nemusí fyzicky existovať, DBMS ju môže pri každom použití nanovo vygenerovať.)

```
CREATE TEMPORARY TABLE employee_details AS (  
    SELECT e.empno, e.name, e.deptno,  
           d.name, d.location  
    FROM employee e, department d  
    WHERE e.deptno = d.deptno  
);  
SELECT * FROM employee_details WHERE ...;
```

Hodí sa to napr. ak chceme opakovane využívať ten istý komplikovaný join.

VIEW

Používateľom možno uľahčiť prístup k dátam vytvorením náhľadu (VIEW), ktorý je iný ako samotné definície tabuliek.

```
CREATE VIEW employee_details AS (  
    SELECT e.empno, e.name, e.deptno,  
           d.name, d.location  
    FROM employee e, department d  
    WHERE e.deptno = d.deptno  
)
```

```
SELECT * FROM employee_details WHERE ...;
```

VIEW je permanentný objekt v db. Možno cezeň aj vkladať dáta, ale nerobte to (veľa komplikácií s NULL).

- ▶ <https://cs186berkeley.net/notes/note1/>
- ▶ <https://cs186berkeley.net/notes/note2/>
- ▶ <https://www.postgresqltutorial.com/> (Sections 1, 2, 3)
- ▶ https://www.w3schools.com/sql/sql_intro.asp
- ▶ https://sqlbolt.com/lesson/select_queries_introduction
- ▶ <https://www.learnsqlonline.org/>
- ▶ <https://www.postgresqltutorial.com/postgresql-views/managing-postgresql-views/>
- ▶ <https://drive.google.com/file/d/1HCq2KMZ05UvtXGe1nTqNmkwhc3X-NLI3/view>

Úlohy: SQL

Databáza: *osoba*(meno), *pozna*(kto, koho)

- ▶ osoby, ktoré poznajú sysľa
- ▶ osoby, ktoré poznajú aspoň dve entity (nemusia to byť osoby)
- ▶ osoby, ktoré nepoznajú nič a nikoho
- ▶ osoby, ktoré nepoznajú žiadne iné osoby
- ▶ osoby, ktoré poznajú iba Jožka
- ▶ osoby, ktoré pozná presne jedna osoba
- ▶ osoby, ktoré poznajú všetkých známych svojich známych